

שע"י המכון התורני ירושלים

ירא - תשפ"ד | גליון 47 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

פ.א

שהיה זה משום שאברהם רצה ללכת לקראת האורחים [המלאכים] ולהכניסם, ואמר להקב"ה להמתין עד שיכניס אותם, דהרי מינה דרשינן [בשבת שם] דגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה? ולא תירצו.

מכח כל זה מפרש המהרא"ל צינץ שכך היה סדר הדברים: השכינה התגלתה לאברהם בפתח האוהל, וכאשר ראה אברהם את המלאכים ורץ לקראתם - בודאי אין זה מדרך ארץ להניח השכינה, ובפרט כאשר רץ לקראתם שאז לכאורה אחוריו כלפי השכינה, [ואפילו בבית הכנסת הזהירו שלא ילך ואחוריו כלפי הארון, וכל שכן כלפי השכינה בעצמה], ואם כן היה לו להקדים "אל נא תעבור" ואחר כך לרוץ לקראת המלאכים? אלא שזה גופא הוקשה לגמרא, ועל כן דרשו שכוין שהקב"ה חזה שאברהם אסר ושירי אם כן השכינה עצמה הסתלקה למקום שבו היו המלאכים, וכאשר ראה זאת אברהם שרץ לקראת השלושה וראה שהשכינה גם כן עומדת שם, וחשש שמא תסתלק השכינה לגמרי, והוא ביקש לחזור עם האורחים - לכן ביקש מהשכינה "אל נא תעבור", דהיינו שתמתין השכינה מלדבר עימו עד שיכניס האורחים, ומכאן הוכיחו חז"ל במסכת שבת "שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה".

נמצא ששתי הסוגיות, זו של בבא מציעא וזו של שבת, עולות בקנה אחד כפתור ופרח.

(מעייני החכמה ב"מ פו, ב)

ועי' במד"ר (פ' נו ס"ה) "בא לו סמאל אצל אברהם אבינו, א"ל סבא סבא איבדת לבך, בן שניתן לך לק' שנה אתה הולך לשוחטו, א"ל ע"מ כן וכו' אמר לו למחר אומר לך שופך דם את חייב ששפכת דמו של בנך, א"ל ע"מ כן וכו'" ע"ש ובמקום אחר בחז"ל מצינו שעל כל טענה של השטן השיבו אברהם "בתומי אני הולך".

והכוונה בכל זאת הוא מכיון שעיקר הנסיון היה לגלות רצונו שאין שום דבר המעכבו מאהבת ה' עמד השטן כנגדו למצוא עילה למונעו שלא יחזיק ברצונו היטב על ידי טענותיו החזקות, אבל אברהם אבינו ע"ה השכיל להחזיק בשיטתו ועמד איתן ברצונו, ולא היה שום דבר שעמד נגדו לפניו. וכן הראה את רצונו בפועל וכמוש"נ.

(שיחות לוי" - הגרי"י רודרמאן)

השכינה עצמה הסתלקה למקום שלשת המלאכים

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מַמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל פָּחַם הַיּוֹם, וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקִרְאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה, וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ (בראשית יח, א - ג).

בגמרא במסכת בבא מציעא (דף פו, ב) איתא: "חזייה [אברהם] להקב"ה דקאי אבבא, היינו דכתיב 'אל נא תעבור מעל עבדך', כיון דחזא [הקב"ה - רש"י] דקא אסר [אברהם את מילתו] ושירי, אמר לאו אורח ארעא למיקם הכא, היינו דכתיב 'וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם' [דמעיקרא כתיב נצבים עליו ולבסוף כתיב וירץ לקראתם - רש"י שם].

וכבר עמד הגאון רבי אריה לייב צינץ זצ"ל בחידושו ל"ש"ס דלכאורה סדר הדברים כפי שמפרשת אותם הגמרא אינו מתאים לסדר הפסוקים בתורה, שהרי "על נא תעבור" נאמר אחרי "והנה שלשה אנשים" ועוד, שמדברי הגמרא משמע, וכפי שפירשם רש"י, שהקב"ה הוא זה שאמר "לאו אורח ארעא למיקם הכא", ואם כן לכאורה הסתלקה לה השכינה, ואילו בפסוק אחרי תיבות "והנה שלשה אנשים" כתוב "אל נא תעבור"?

עוד הקשו שם התוספות [בד"ה חזייה] שכאן משמע שהקב"ה רצה להסתלק בשביל שאברהם אסר ושירי, ואילו במסכת שבת (קכז, א) משמע

נסיון העקידה

הנה כבר באור כשדים ראינו שאברהם אבינו מסר את נפשו לקדש השי"ת, וא"כ עלינו להבין מה היה הצורך לנסיון העקידה להראות מסירות נפשו של אברהם אבינו, הרי בסופו של דבר לא נשחט יצחק בנו רק העלהו לעולה, אבל באור כשדים נכנס אברהם אבינו לכבשן האש ואלמלא נעשה לו נס וניצל משריפה, היה בזה מסירות נפש ממש, וא"כ מה היה צורך בנסיון העקידה.

וצריך לומר שהנסיון היה בהוצאת רצונו לנסותו אם הוא מוכן לקיים רצון השי"ת בכל האופנים (וכמש"כ הרמב"ן בתחלת פרשת העקידה בביאור ענין הנסיון "אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל להיות לו שכר מעשה הטוב וכו'" יעו"ש), שיתגלה רצונו העמוק שאין שום דבר בעולם שיעכב אהבתו להשי"ת.

לזכר עולם יהיה צדיק

הגליון נכתב נערך ויו"ל עולם לעילוי נשמתו הטהורה של סבי הגדול והנערץ שזכיתי לניקוט מאורחותיו ואוצרותיו הק' ופעליו הנשגבים אוהבם ואלופם של ישראל ראש משביר פאר מקדושים כל התורה כולה היתה פרושה לפניו וידועה בזכרונו ושגורה בפיו צדיק יסוד עולם עובד ה' בסילודין משהר נעוריו ועד יומו האחרון קדוש ייאמר לו חסידא ופרישא ענוותן כהלה הזקן בשעתו הזדכך ביסורים קשים בשנים האחרונות לחייו וקיבל את כל מכאוביו בדומיה ולא תינה את כאבו בפני אף אדם, דולה ומשקה לעדרים, חביבם ואהובם של גדולי ומאורי האומה עיני העדה ובראשם מרן פוסק הדור בעל "שבט הלוי" זי"ע אדמו"ר"ם רבנים ראשי ישיבות וצדיקי הדור, מעולם לא מש מאוהלה של תורה, ה"ה כש"ת הגה"צ רבי אברהם הלוי סגל - בעל ה"קדושת אברהם" זצוק"ל, לרגל יומא דהילולא קדישא דיליה במלואות 11 שנים להסתלקותו, שחל ביום ה' הבא כ"ה חשוון. יה"ר שזכותו הגדולה והקדושה ועוצם גדלותו הרוחנית המופלאה וקדושתו הטמירה יעמדו לימין כולנו וכל בית ישראל להיוושע כ"א במה שזקוק ולהתברך ממרום בכל מיילי דמיטב וכמהרה נוכח לגאולת עולמים, אמן.

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י חד מן חברי"א מוותיקי חברי המערכת וסופריה - חזקי וייל שיחי'

וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ (בראשית יח, א). מה שאמר בלשון יחיד "אל נא תעבור" והרי היו שלשה.

עיין רש"י מש"כ בזה. עוד נראה לומר, דהרי שלושת המלאכים נשלחו, אחד כדי לבשר את שרה, אחד כדי לרפאות את אברהם, ואחד להפוך את סדום. ואם כן שניים מהם כל מטרת שליחותם היתה אליו, ועל כן לא היה צריך להזמין שיבואו אצלו. ורק את השלישי שמחמת שליחותו אינו צריך לבוא אל אברהם, רק אותו היה צריך לבקש שיבוא אליו, ולכן כתיב "אל נא תעבור" לשון יחיד.

(מדברי מרן הגרי"י זצ"ל - שי לתורה)

וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וַיִּקַּח לֶחֶם וְחֶמֶת מֵיַם וַיִּתֵּן אֶל הַגֵּר (בראשית כא, יד). כאן גלתה לנו התורה, עד כמה אברהם אבינו היה זריז לקיים ציווי ה', למרות מה שהיה הדבר נגד רצונו, כפירש"י ז"ל, שהרע בעיניו על ששרה אמרה לו לשלחו, ואעפ"כ זרו את עצמו לקיים ציווי ה' בזריזות ובהשכמה, כעדות הכתוב "וישכם אברהם בבקר", ומהר לשלח את האמה ואת בנה. (חפץ חיים על התורה)

דברי חיזוק מאת הגה"צ רבי דן סגל שליט"א שנאמרו בימים אלו

... צריכים תפלה, שהקב"ה יקיים בנו ובכל ישראל, "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל". שהנהגה של "שומר ישראל" לא תפסק לרגע, אפילו לא כתנומה קלה. אלא יהיה "עין ה' אל יראיו למי יחלים לחסדו" (תהלים לג, יח). מי אלו יראיו? מי הם הנקראים יראי ה'?! - אלה המייחלים לחסדו, שאת הכל הם תולים בו ית"ש, ולא בשום דבר אחר.

"וְהָאֱלֹהִים עֲשֵׂה שְׂרָאוֹ מְלַפְנָיו" (קהלת ג, יד), הקב"ה ברא את הבריאה באופן שיביא יראת אלקים, בבחינת "שָׂאוֹ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרָאוּ מִי בְרָא אֱלֹהִים" (ישעיה מ, כו), שמים, ארץ, שמש, ירח, וכו'. כל הבריאה. וראו מי ברא אלה, לראות, רק הקב"ה הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. וכמו שכתב חובת הלבבות (שער הבחינה פ"ב).

הוא הדין גם כן "והאלהים עשה שיראו מלפניו", בהנהגה ובהשגחה. כנראה שהזקקנו ל"שיעור" הזה, מה שעובר על כלל ישראל, כדי לעורר אותנו וללמד אותנו "מי ברא אלה". לפקוח את העיניים.

יש לימוד של הבריאה על הבורא יתברך בבריאה אתה רואה את הבורא, ויש לימוד ממאורעות החיים ללמד על מי שעשה עושה ויעשה לכל המעשים, ללמד על השגחה פרטית.

מורינו המשגיח, יחזקאל לווינשטיין זצ"ל היה נבהל מאוד מדברים שקרו "פתאום", היה מפחד מזה, היה אומר "פתאום" "פתאום". כי אם קורה דבר "פתאום", בלי הכנה ובלי המשך של דבר הקודם לו, כנראה שצריך לזעזע, ועל כן זה יצא מהגדר הרגיל, "פתאום".

מה שקרה - השי"ת יעזור שנקרא לזה "מה שקרה" ולא "מה שקורה" - זה לעורר על העשה עושה ויעשה לכל המעשים, על ההשגחה פרטית בכל צעד.

מי יודע אם לא גם אנחנו, אפילו כחוט השערה, לא היה לנו איזה הרגשה שאפשר להיות רגועים, שיש מי ששומר... שיש כאן משהו שאפשר לסמוך עליו... בא מאורע זה והראה לנו.

האדמו"ר מקלויזניבורג זצ"ל נפגש עם אחד מהם ומהמונם, אמר לו, אתה לא מפחד, אנחנו מסובבים מכל צד, ממש כבשה אחת בין שבעים זאבים, לא צריך "כלים" (כלי מלחמה), רק אם יבואו בהמוניהם עלינו... בשלמא אני - אמר לו הרב"ה - הלא אני ב"ה מאמין ש"לא ינום ולא ישן שומר ישראל", הקב"ה הבטיח, אבל אתה שאינך מאמין, איך אתה לא מפחד?

אם קרה דבר כזה, מלבד כל הדברים, זה בא לעורר אותנו ולחזק את האמונה בהשגחה פרטית, את האמונה בהשי"ת, "אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידו אֶשֶׁר בְּיָרְחֵם יְתוֹם" (הושע יד, ד).

לדעת שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים (סוטה מט, א). ולא להתייחס כמלא נימה לשום דבר אחר. "להשען" הכוונה שאפילו בגדר "משענת", לא עיקר הדבר עליו עומד, אלא כמשענת בלבד, גם בזה אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים.

"לא ינום ולא ישן שומר ישראל", זה לא כפשוטו כאילו שומר ישראל לא נם ולא ישן, הרי הלעג הכי גדול שעשה אליהו הנביא מנביאי הבעל שצעקו והתגודדו ולא ירדה להם אש, הוא מה שאמר להם תצעקו יותר חזק אולי הוא ישן ויתעורר... אדם הראשון קודם החטא היה במדרגה עצומה, עד כדי כך שמלאכי השרת טעו בו שהוא איזה מציאות, וביקשו לומר לפניו שירה, עד שהקב"ה הפיל עליו תרדמה וידעו הכל שהוא אדם (בראשית רבה פ"ח סי' י"ד). ואם כן כיצד ניתן לייחס נימה ושינה לשומר ישראל?! אלא הכוונה היא שהנהגה של שומר ישראל לא פוסקת - נורא נוראות. שהרי תמיד עומדים עלינו לכלותינו. וכמ"ש חז"ל (שבת טו).

הר סיני, הר שירדה שנאה לאומות העולם עליו.

וח"ו אם האמונה הזו לא בעוצמה ובתוקפה, נזקקים ל"שיעורים". מתחיל להיות מצב, ומודים שזה רק הקב"ה שליט בעולמו.

הקב"ה מעורר אותנו מיד אחרי הימים הקדושים, את היסוד של כל הימים הקדושים - "מלך". לדעת שהקב"ה עשה עושה ויעשה לכל המעשים. אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים.

לעורר אותנו להתחזק ולהתעצם בדברים ובמעשים שהם מזכים אותנו בשמירה העליונה, ב"לא ינום ולא ישן שומר ישראל". הדבר הראשון הוא הפרשה הראשונה של תורתנו הקדושה "בראשית", אמרו חז"ל (תיקון סוף תיקון ו) יראת ה'.

בזה אנחנו מתעצמים לדעת להבין ולהשכיל כי ה' יתברך הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים, ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים בלבד. רואים אנו שהקב"ה שבר ורוצץ את המשענת של קנה קצוץ, ניפץ את "כחי ועוצם ידי". בפשטות חושבים שזה בא ללמד את אלה שהם לא משלומי אמוני ישראל, ולא אותנו.

אבל הרב מברסק זצ"ל לימדנו לא כך, ביונה הנביא ראינו שהוא אמר על עצמו "כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה" (יונה א, יב), שאל הגרי"ז, הרי היו שם עובדי עבודה זרה, ומי אמר שזה בשלום?! וכי הם "צדיקים", וכי להם זה לא מגיע?! אלא המאמין האמיתי יודע "בשלי הסער הגדול הזה".

אם מראים לנו "שיעור" כזה, הוי אומר - לא כמו שהמושכל ראשון אומר, להראות לאלו שאינם מאמינים, הגם שודאי גם להם, אבל העיקר הוא - שאנו צריכים להתעורר, "ה' צדיק יבחן" (תהלים יא, ה), למי הקב"ה עושה את הבחינות? - "צדיק יבחן". אותו הוא בוחן, "יִצְדִּיק בְּאֲמוֹנָתוֹ יִחְיֶה" (חבקוק ב, ד). במיוחד בא זאת ללמד אותנו שנתחזק באמונה בו ית'. "אין לנו על להשען אלא על אבינו שבשמים", והרי כולם צריכים כך להיות, מאי משמע "לנו", וכי רק אנחנו בלבד?! - ודאי כך צריך להיות אצל כולם. אבל מי העיקר?! - אנחנו.

אם קורה דבר כזה, הפשט הוא שכנראה אנחנו סמכנו על "כחי ועוצם ידי". ניפצו את זה. ללמד שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים.

בראשית, יראת ה'. בא חבקוק והעמידן על אחת, צדיק באמונתו יחיה (מכות כד). "חיה" הפשט הוא שכל החיים צריכים להיות על פי אמונה, כל מהלך החיים עם אמונה בה' יתברך. זה ה"בראשית", יראת ה'.

ובשביל שהיראה תהיה קיימת בכל המצבים, צריך "יראת ה' טהורה עומדת לעד" (תהלים יט, י).

כעת צריכים להתחזק היטב הן בדעת, והן בהנהגה, כי "אין עוד מלבדו" יתברך. וזה צריך לבוא לידי ביטוי בעו"ה גם בהשקפה ובדעה, וגם במעשים, שיבוא לידי ביטוי האמונה בה' יתברך.

"בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. והארץ היתה תוהו ובהו וחושך על פני תהום", וזהו כפשוטו, אבל יש בזה עוד ענין, העדר אמונה זה בחינת חשיכה. וכנגד זה, "אור זרוע לצדיק" (תהלים צא, א), צדיק זה "צדיק באמונתו יחיה", הוא זוכה לאור זרוע לצדיק.

צריכים כולנו לחזק את האמונה בבורא יתברך. בתרי אנפי, חדא, לדעת, "אשור לא יושיענו, על סוס לא נרכב" (הושע יד, ד), אפילו לא לרגע אחד. שמעתי שאמריקה שלחה דברים (עזרה לישראל למלחמה), אוי ואבוי אם לרגע קט זה מרגיע מישהו! אתם יודעים למה זה כך? - כדי שיהיה עוד נסיון באמונה. לזכור, "אשור לא יושיענו". "על סוס לא נרכב".

"אנו ליה, וליה עינינו" (סוכה נא, ב). לא כמו שחושבים שזה כאשר קשה, אלא אפילו כאשר המצב טוב, אנו ליה, וליה עינינו, אליו עינינו נשואות. וזה צריך לבוא לידי ביטוי, גם בהתעצמות בהשקפה ובדעת, בבחינת

... צריכים תפלה, שהקב"ה יקיים בנו ובכל ישראל, "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל". שהנהגה של "שומר ישראל" לא תפסק לרגע, אפילו לא כתנומה קלה. אלא יהיה "עין ה' אל יראיו למי יחלים לחסדו" (תהלים לג, יח). מי אלו יראיו? מי הם הנקראים יראי ה'?! - אלה המייחלים לחסדו, שאת הכל הם תולים בו ית"ש, ולא בשום דבר אחר.

"וְהָאֱלֹהִים עֲשֵׂה שְׂרָאוֹ מְלַפְנָיו" (קהלת ג, יד), הקב"ה ברא את הבריאה באופן שיביא יראת אלקים, בבחינת "שָׂאוֹ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרָאוּ מִי בְרָא אֱלֹהִים" (ישעיה מ, כו), שמים, ארץ, שמש, ירח, וכו'. כל הבריאה. וראו מי ברא אלה, לראות, רק הקב"ה הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. וכמו שכתב חובת הלבבות (שער הבחינה פ"ב).

הוא הדין גם כן "והאלהים עשה שיראו מלפניו", בהנהגה ובהשגחה. כנראה שהזקקנו ל"שיעור" הזה, מה שעובר על כלל ישראל, כדי לעורר אותנו וללמד אותנו "מי ברא אלה". לפקוח את העיניים.

יש לימוד של הבריאה על הבורא יתברך בבריאה אתה רואה את הבורא, ויש לימוד ממאורעות החיים ללמד על מי שעשה עושה ויעשה לכל המעשים, ללמד על השגחה פרטית.

מורינו המשגיח, יחזקאל לווינשטיין זצ"ל היה נבהל מאוד מדברים שקרו "פתאום", היה מפחד מזה, היה אומר "פתאום" "פתאום". כי אם קורה דבר "פתאום", בלי הכנה ובלי המשך של דבר הקודם לו, כנראה שצריך לזעזע, ועל כן זה יצא מהגדר הרגיל, "פתאום".

מה שקרה - השי"ת יעזור שנקרא לזה "מה שקרה" ולא "מה שקורה" - זה לעורר על העשה עושה ויעשה לכל המעשים, על ההשגחה פרטית בכל צעד.

מי יודע אם לא גם אנחנו, אפילו כחוט השערה, לא היה לנו איזה הרגשה שאפשר להיות רגועים, שיש מי ששומר... שיש כאן משהו שאפשר לסמוך עליו... בא מאורע זה והראה לנו.

האדמו"ר מקלויזניבורג זצ"ל נפגש עם אחד מהם ומהמונם, אמר לו, אתה לא מפחד, אנחנו מסובבים מכל צד, ממש כבשה אחת בין שבעים זאבים, לא צריך "כלים" (כלי מלחמה), רק אם יבואו בהמוניהם עלינו... בשלמא אני - אמר לו הרב"ה - הלא אני ב"ה מאמין ש"לא ינום ולא ישן שומר ישראל", הקב"ה הבטיח, אבל אתה שאינך מאמין, איך אתה לא מפחד?

אם קרה דבר כזה, מלבד כל הדברים, זה בא לעורר אותנו ולחזק את האמונה בהשגחה פרטית, את האמונה בהשי"ת, "אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידו אֶשֶׁר בְּיָרְחֵם יְתוֹם" (הושע יד, ד).

לדעת שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים (סוטה מט, א). ולא להתייחס כמלא נימה לשום דבר אחר. "להשען" הכוונה שאפילו בגדר "משענת", לא עיקר הדבר עליו עומד, אלא כמשענת בלבד, גם בזה אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים.

"לא ינום ולא ישן שומר ישראל", זה לא כפשוטו כאילו שומר ישראל לא נם ולא ישן, הרי הלעג הכי גדול שעשה אליהו הנביא מנביאי הבעל שצעקו והתגודדו ולא ירדה להם אש, הוא מה שאמר להם תצעקו יותר חזק אולי הוא ישן ויתעורר... אדם הראשון קודם החטא היה במדרגה עצומה, עד כדי כך שמלאכי השרת טעו בו שהוא איזה מציאות, וביקשו לומר לפניו שירה, עד שהקב"ה הפיל עליו תרדמה וידעו הכל שהוא אדם (בראשית רבה פ"ח סי' י"ד). ואם כן כיצד ניתן לייחס נימה ושינה לשומר ישראל?! אלא הכוונה היא שהנהגה של שומר ישראל לא פוסקת - נורא נוראות. שהרי תמיד עומדים עלינו לכלותינו. וכמ"ש חז"ל (שבת טו).

הר סיני, הר שירדה שנאה לאומות העולם עליו.

וח"ו אם האמונה הזו לא בעוצמה ובתוקפה, נזקקים ל"שיעורים". מתחיל להיות מצב, ומודים שזה רק הקב"ה שליט בעולמו.

הקב"ה מעורר אותנו מיד אחרי הימים הקדושים, את היסוד של כל הימים הקדושים - "מלך". לדעת שהקב"ה עשה עושה ויעשה לכל המעשים. אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים.

לעורר אותנו להתחזק ולהתעצם בדברים ובמעשים שהם מזכים אותנו בשמירה העליונה, ב"לא ינום ולא ישן שומר ישראל". הדבר הראשון הוא הפרשה הראשונה של תורתנו הקדושה "בראשית", אמרו חז"ל (תיקון סוף תיקון ו) יראת ה'.

בזה אנחנו מתעצמים לדעת להבין ולהשכיל כי ה' יתברך הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים, ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים בלבד. רואים אנו שהקב"ה שבר ורוצץ את המשענת של קנה קצוץ, ניפץ את "כחי ועוצם ידי". בפשטות חושבים שזה בא ללמד את אלה שהם לא משלומי אמוני ישראל, ולא אותנו.

אבל הרב מברסק זצ"ל לימדנו לא כך, ביונה הנביא ראינו שהוא אמר על עצמו "כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה" (יונה א, יב), שאל הגרי"ז, הרי היו שם עובדי עבודה זרה, ומי אמר שזה בשלום?! וכי הם "צדיקים", וכי להם זה לא מגיע?! אלא המאמין האמיתי יודע "בשלי הסער הגדול הזה".

י"ד חשוון תש"ג: כ"ק הרה"ק ר' אברהם אלימלך ב"ר ישראל פרלוב הי"ד, האדמו"ר מסטולין-קרלין

הנקודה הפנימית: אהבת חברים

גם היסוד של אהבת חברים, שהיא הנקודה הפנימית המרכזית וסימן היכר אצל חסידו סטולין-קרלין, שימש אצל אדמו"ר זצ"ל כנושא שלא ירד מהפרק. רגיל היה לומר: "כדי להגיע למדה נכבדה זו, יש לכל אחד ואחד להכניע עצמו, לראות עצמו שפל כלפי חברו וממילא לא יראה בחבירו חסרונות רק מעלות - ומתוך כך יוכל לאוהבו כראוי".

השתמש באימרתו של זקנו "הסבא קדישא" שאמר: "סימן מובהק לחסידות הוא אהבת חברים".

מספר פעמים ביקר בארץ ישראל, ובכל פעם שהה בארץ מספר חדשים והשתעשע עם חסידיו, תמיד היתה להם בביקוריו התעלות רוחנית. ותקופת שהותו היתה אצלם כעין "יומא סבא אריכתא" לאברכים ולבחורים כמו לזקנים, חסידים ואנשי-מעשה, וכל זה בא ע"י ישיבה בצוותא מתוך אהבה, ידידות ורעות, והשפעת גומלין.

מרגלא בפומיה: "נקודה אחת נשארה בתקופתנו - "אהבת חברים", ומוטל עלינו להחזיק נקודה זו, לטפח אהבה ואחוה בין ידידים ורעים".

וכך אמר ה"בית אהרן": "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו" - פירוש: כל הגדול, אם אנו רואים גדלות אצל אדם, זה נובע מחברו, ע"י התחברות עם חברים, ע"י שיושבים בצוותא עם חסידים, וכשיושבים יחד באהבה וידידות לומדים דברים טובים אחד מחברו, אבל אם רואים שיצרו גדול, היצר מתגבר עליו, זה נובע הימנו, בגלל שיושב לבדו בלי התחברות ואהבה ודיבוק-חברים, ולכן יצרו גדול.

אהבת ארץ ישראל

ארבע פעמים ביקר אדמו"ר מקרלין זצ"ל בארץ ישראל. פעם הראשונה הופיע ביום כ"ב תמוז שנת תרפ"ה (שהוא יומא דהילולא של הרה"ק רבינו שלמה מקרלין ז"ע) והתעכב בארץ חדשיים; פעם שניה ביקר כאן בשנת תרפ"ח ושהה מחג השבועות עד אלול; פעם שלישית בשנת תרצ"ג - מחנוכה עד פורים; והפעם הרביעית - בשנת תרצ"ט מחודש אייר עד אלול, כמעט עד לפני פרוץ המלחמה העולמית השנייה, שהביאה שואה איומה על אחינו ב"י הי"ד.

מספרים: בדרכו לארץ ישראל באחד המסעות עבר אדמו"ר זצ"ל את וינה, בירת אוסטריה, שם ביקר אצל האדמו"ר רבי ישראל זצ"ל מטשורטקוב. בשיחתם סיפר לו שבדרך אבד לו או גנבו ממנו את הדרכון וה"ויזה". העיר לו האדמו"ר מטשורטקוב: אולי זה סימן מה"השגחה" שלא צריך לנסוע לארץ ישראל? ענה לו אדמו"ר זצ"ל: "אם משהו הולך להתפלל, ובדרך חיילים מעכבים אותו מלכת, האם בשביל זה יותר על התפילה?" והאדמו"ר זצ"ל מטשורטקוב נהנה מאד מהתשובה ושיבחו על כך.

האדמו"ר מקרלין זצ"ל היה מוכן ומזומן תמיד לנסוע לארץ ישראל, אם כי מצב בריאותו לא הרשה לו לבצע את מחשבתו בכל עת, וכן התקשה

ענוה מביאה לידי השגה גדולה, כלומר: האחת משלימה רעותה אהדדי.

אדמו"ר הרא"א זצ"ל, שהיה מחונן בהכנעה יתירה, הביאתו המדה הזאת לידי השגה גדולה בידיעת ה' ואין כל פלא שההכנעה והשפלות היו מנת-חלקו ומושרשות בתוכו תמיד. הדברים הכנים שהביע בפני זקני החסידים, שגם המה היו אנשים בעלי השגה גדולה, גרמו להם לדעת יותר טוב שלפניהם איש צדיק תמים, והוא הראוי להיות מנהיג ישראל.

יכולים אנו לתאר לעצמנו מה היתה תשובתו של רבי אברהם יצחק ע"ה. בודאי ענה לו, כי היא הנותנת, ולכן עליו לקבל את מנהיגות העדה הקדושה. אבל הרבי מקרלין לא הסתפק בכך, לא שקט ולא נח, לא השלים עם העובדה, שדוקא אותו הכתירו ועליו מטילים המעמסה הכבדה להנהיג את עדת חסידו סטולין-קרלין. פנה, איפוא, במכתב דומה להרה"ח ר' חיים מנדל ע"ה ושפך בפניו את מר שיחו, לרחם עליו ולשחרר אותו מספיקות המטרידים אותו וגורמים יסורים לו ולמשפחתו, מפני ש"העולם מטעין בו" וכי הוא "אינו ראוי לכתר הנשיאות".

סירובו של האדמו"ר זצ"ל הכה גלים אצל האדמו"רים המקורבים לסטולין-קרלין, וכנראה שגם החבריא הקדושה פנתה אליהם בבקשה להשפיע על האדמו"ר זצ"ל שלא יעמוד בסירובו, וינחה את עדתו בנחת, השקט ובטח, ולשחררו מן המועקה הרובצת על לבו ומספיקותיו המיותרים.

הצדיקים שאליהם פנו עשו זאת ברצון ובחפץ לב. גדולי האדמו"רים, ובמיוחד אלה שהיו קרובים אליו קירבה משפחתית, פנו אליו בבקשה וגם בלשון פקודה, כפי שעשה זאת הרה"צ אדמו"ר רבי ישראל זצ"ל מטשורטקוב, בנו של הצדיק רבי דוד משה זצ"ל בנו של הצדיק רבי ישראל מרוזין זצ"ל שהיתה ביניהם קירבה משפחתית.

הרבי ר' ישראל זצ"ל מטשורטקוב היה חתן דודו רבי אברהם-יעקב זצ"ל מסדיגורא, בנו של הרז"ני; ורבי אברהם-יעקב היה חתנו של "הסבא קדישא" רבי אהרן זצ"ל מקרלין בעל "בית אהרן".

מספרים, אגב, שבאירוסין שלו, כשכתבו ה"תנאים" אמר הצדיק רבי ישראל זצ"ל מרוזין: "מנהג אצלנו שבזמן קריאת התנאים קוראים גם את שושלת היוחסין של אבי הכלה". והוסיף: "רבי אהרן הגדול היה האמת של העולם; בנו רבי אשר, אבי המחנות, הלך בעקבות האמת; ואבי הכלה בעצמו, אילו ידע שמתחת הרצפה צפון פירור של אמת, היה עוקר את הרצפה באצבעותיו".

אהבת האמת היתה נר לרגלי כל צדיקי קרלין סטולין ועובר כחוט-השני החל מרבי אהרן הגדול זצ"ל בירושה מדור לדור בין כל יוצאי חלציהם עד עצם היום הזה.

רבי אשר הגדול מסטולין זצ"ל אמר: "שפת אמת תיכון לעד" אפילו מעט אמת, קצה של אמת (שפת"), תיכון לעד!

נוצר לגדלות

הרה"צ רבי אברהם אלימלך זצ"ל נולד ביום ד' אלול שנת תרנ"א. עוד בשחר ילדותו ניבאו כולם כי לגדלות נוצר. הצטיין במדות תרומיות, צניעות ונימוסים יפים, "יראת ה' ראשית דעת", תמימות והרחקה קיצונית משקר ומרמה, יחסי כבוד ואהבה לזולת. מדות אלה נשארו לו כנכסי צאן ברזל גם כשגדל והיה לאיש, וגם אחרי שהוכתר בכתר מנהיג חסידו, ממשיך עדה ורבי של חסידים, שימש דוגמא נפלאה לכל רואיו - ממנו למדו וכן עשו.

כשמלאו לו כ' שנים נשא את בת דודו הרה"צ רבי מרדכי יוסף זצ"ל, בנו של הרבי ר' דוד מזלטופולי, חתנו של הסבא קדישא בעל "בית אהרן" זצ"ל ובנו של הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטרביקה זצ"ל מצדיקי בית טשרנוביל.

צדיקי הדור הפליגו בשבחו של רבי יוחנן מרחמיסטרביקה. אף אביו הגדול, המגיד הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל זצ"ל, אמר עליו שיש בו ניצוץ מנשמת התנא רבי יוחנן בן-זכאי. במיוחד הצטיין בענוה. במדה זו שימש דוגמא לכל באי ביתו. כשסיפרו לו דברי אביו שאמר אודותיו, השיב בתמימות האופיינית לו: נכון, שמי "יוחנן", ואבי הקדוש, ללא ספק היה "זכאי", אם-כן שמי באמת "יוחנן בן-זכאי" ("חכמי ישראל" להרב דוד הלחמי). מדה חשובה זו ירש בשלימות אחד מיוצאי חלציו, מרן הרבי ר' אברהם אלימלך זצ"ל, מקרלין, אשר מדה זו עיטרה אותו כלוית-חן בכל דרך חייו.

הבורח מן הגדולה

לאחר הסתלקות אביו מרן אור ישראל זצ"ל, וכשנתנו בו עיניהם חסידו סטולין להכתירו נשיא עליהם, ניסה לסרב בבל כוחו והתחנן בפני זקני החסידים לרחם עליו, כי עלול הוא לירש "תרתי גיהנום", כפי שכתב במכתבו להרה"ח רבי אברהם יצחק ז"ל מדויד-הורודוק, ובמכתבו השני להרה"ח ר' חיים מנדל ז"ל, שהיו מראשי ומזקני חסידו אביו הקדוש, וממקורביו הנאמנים ביותר.

במקום שאתה מוצא גדולתו

וכך אומר הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוסוב זצ"ל (בנו של הצדיק רבי יעקב קופל ז"ע תלמיד של רבינו הבעש"ט הקדוש) אבי שושלת אדמו"רי ויז'ניץ: "לפי ערך גדול וגובה מדרגתם של צדיקים, ככה ממש, תתרבה שפלותן וענוותנותן, וע"כ נאמר במשה רבינו ע"ה: "והאיש משה עניו מאד מכל האדם", והיינו מצד גודל מדרגתו, שלעומת זה שהוא רואה גדלות ה' יותר ויותר, ככה ממש רואה שפלות עצמו, וזה כוונת אמרם ז"ל: "כל מקום שאתה מוצא גדלותו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו", פירוש: "כל מקום" היינו, בכל צדיק שאתה מוצא אצלו גדלותו של הקב"ה, שם, באותו צדיק, אתה מוצא ענוותנותו של הצדיק, כי השגה מביאה לידי הכנעה ושפלות, וגם הכנעה מביאה לידי השגה, והא בהא תליא" ("אהבת שלום"). אנו רואים, איפוא, שהשגה גדולה בידיעת ה' מביאה לידי הכנעה ושפלות, ומאיך גיסא,

"ויקח חמאה וחלב וכן הפקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו". (מראשית י"ח).

ידיו, אבל אתם אכלתם בשר בחלב וכו', משמע מלשון זה דהקפידא הוא על שלא היה נטילת ידיים בין הבשר לחלב אע"פ שזה אינו אלא מדרבנן.

איך העלה אברהם אבינו בשר וגבינה יחד על השולחן (מתוך "קובץ הערות" למרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל)

הקשו האחרונים, דהא בשר בהמה לכולי עלמא אסור להעלות על השולחן עם גבינה, ואיך נתן אברהם אבינו ע"ה לפני המלאכים יחד חמאה וחלב וכן בקר, והרי אברהם אבינו ע"ה קיים כל התורה כולה.

ולפי מאי דאמרין בחולין (קה, א) דדבר האסור מדרבנן לא גזרינן העלאה אטו אכילה דהוי גזירה לגזירה, וכל האיסור הוא רק בדבר דאיכא איסור אכילה דאורייתא, אתי שפיר שהרי בזמן אברהם אבינו ע"ה לא היה איסור דאורייתא ולא שייך הגזירה דהעלאה.

ואף אם התנהג כאילו יש איסור דאורייתא, מ"מ י"ל דהוא היה 'שומר' עליהם, וזהו שכתוב "ויתן לפניהם והוא עומד עליהם ויאכלו", ולכאורה אמאי הפסיק הפסוק ב"עומד עליהם" לפני "ויאכלו", אלא לומר שהיה שומר שלא יאכלו החלב והבשר ביחד.

ביאור מה שנתבעו המלאכים על שאכלו בשר בחלב (מתוך ספר "ברכת פרוץ" למרן הגרי"ש קניבסקי זצ"ל) בגמרא בכורות (ו, ב) ב"שיטה מקובצת" אות ב' כתבו, דבירושלמי משמע שאכלו המלאכים אצל אברהם אבינו בשר בחלב, דכתיב "ויקח חמאה וחלב ואת בן הבקר וגו' ויתן לפניהם", וכשרצו המלאכים שתנתן להם התורה השיב להם הקב"ה שאינם ראויים לקבלה שכבר אכלו בשר בחלב אצל אברהם אבינו ע"ה.

ולכאורה צריך עיון, הלא מדאורייתא ליכא איסור כלל לאכול בשר בחלב כל זמן שלא נתבשלו ביחד, דדרך בישול אסרה תורה (סנהדרין ד, ב).

ויש לומר בזה, דהמלאכים גופם אש ובאותו רגע שנוגעים בבשר וחלב בבת אחת, כבר הוה להו מבושלים בידי המלאכים, ואיכא דרך בישול.

ויותר נראה, דגם מצד איסורא דרבנן שלא קיימו המלאכים מה שאסרו חז"ל הוי גם כן טענה שלא ליתן להם התורה, שכן משמע מלשון המדרש שהביא השיטה מקובצת, דאמרין שאמר להם הקב"ה אין אתם ראויים לקבלה שמיד שהתינוק בא מבית הספר מביאין לו חלב ואוכל מביאין לו בשר ונוטל

המשך מעמ' 2

"והשבות אל לבבך, כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ד, ט). וממילא זה צריך לבוא לידי ביטוי בהתחזקות בתפלה, ובזה לבטא ולהרגיש ולהגיע שאין לנו על מי להשען, רק הוא ית'! אנו ליה, וליה עינינו.

המשך מעמ' 3

לעזוב את ביתו ואת חינוך ילדיו בלי השגחתו. קשה היה לו לעזוב את "העולם" שכל כך יקרים היו לו וקשורים בעבותות אהבה, ובמיוחד את בחורי חמד מהישיבה בלונגיניץ שהיתה חביבה עליו ושומר עליה כעל בבת עינו, כ-80-100 בחורים, אך למרות הכל היה תמיד מוכן לבקר בארצנו הקדושה.

הישיבה בלונגיניץ

להלן מאמר שפירסם ב"ספר יזכור" לעיר לונגיניץ מרן הגאון רבי אלעזר מנחם שך זצ"ל: "הישיבה נוסדה בשנת תרפ"ט ע"י האדמו"ר רבי אברהם אלימלך פרלוב זצוק"ל מקרלין פינסק, והיא פרוחה ושגשגה. עד פרוץ המלחמה היו בה כתשעים תלמידים מכל ערי פולסיהוואהלין.

מהם - בחורים גדולים בתורה ויראה. ומה נהדר היה המחזה, כאשר הרבי בא ללונגיניץ:

כל בני הישיבה יצאו לקראתו לקבל פניו בתחנת הרכבת, ביניהם הרב וכמה בעלי בתים נכבדים. הרבי היה מסור בכל לבו לישיבה בפרט, ולהרבצת תורה בכלל. וכמה היה לבו מיצר ודואג על סבל היהודים במדינת פולין ובעולם כולו.

ואם כי בפרוץ המלחמה נמצא בארץ ישראל, שב לפולין תיכף, כרועה נאמן, להיות מיצר בצערם. גם כששחררה וילנא והיתה היכולת בידו לבוא לויילנא, לא עזב את עדתו, ונשאר בקרלין. תיכתב זאת לדורות הבאים וממנו יראו וילמדו, ממעשה אבותינו, אשר מסרו עצמם לטובת אחרים, "שמחו בשמחתם וסבלו בצערם".

מה גדולה היתה שמחת כל העיר, כשהיה רבי אברהם אלימלך פרלוב זצוק"ל מקרלין שובת בה שבתו, או רבי משה פרלוב זצ"ל מסטולין! בכל

ובין הדברים שמחזקים את ההשגחה של הארת פנים עלינו, "ה' צלך", כמו צל, מה שאתה מראה אתה רואה, הכל מראה, כך כביכול "ה' צלך", כמה שאנחנו נשענים וסומכים עליו ית', פונים אליו יתברך כך זוכים לעיני ה' אלהיך בה מראשית השנה (ע"פ דברים י"ב).

הרה"ח ר' זלמן בריזל מירושלים.

על קידוש השם

בביקורו הרביעי בארץ ישראל בחודש אייר תרצ"ט, שהה כאן הרבי ר' אברהם אלימלך זצ"ל עד מחצית חודש אלול. היה זה בדיוק לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה. כמובן מאליו הרבי רצה לחזור אל משפחתו ולאנ"ש. אמנם המצב היה מאד מעורפל וקשה היה להחליט. לפני כן תכננו אנ"ש ועלתה הצעה לייסד ישוב של חסידי קרלין בארץ וכי גם מרן האדמו"ר זצ"ל ישתקע בארץ עם משפחתו.

האדמו"ר התלבט מאד בבעיה זו, מצד אחד קשה היה לו להפרד מהעדה הקדושה ולהשאיר כצאן בלי רועה; ומצד שני - האהבה לארץ ישראל ארץ חמדה טובה, ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה... הידיעות מחו"ל אינן משמחות. מי יודע מה ילד יום. אנ"ש מירושלים וחיפה וממקומות אחרים, בחלקם לחצו שהרבי ישאר בארץ ויביא אליו את משפחתו וישתקעו כאן, אבל חלק מכובד מאנ"ש הביעו דעתם שהרבי אינו יכול להשאיר את משפחתו לבד, כי מי יודע איך יתפתחו העניינים. גם אדמו"ר זצ"ל בעצמו היה בדעה זו. והשיקול הזה אמנם הכריע את הכף. הרבי זצ"ל חזר לפולין.

הרבה עבר על הרבי זצ"ל ומשפחתו, צרות, עינויים קשים, וסבל רב עד אין קץ. למגינת הלב ניספו כולם עקה"ש. הרבי זצ"ל נהרג בגיטו קרלין ביום י"ד מרחשון תש"ג וכל ב"ב הובלו להשמדה יחד עם כל בני פינסק וקרלין עוד בי"ג בו. ה' ינקום דמם. (מתוך ספר "בית קרלין סטולין")

שנה היו באים אלה בשבוע אחד ללונגיניץ ואז לבשה כל העיר חג וששון. הבית שבו התאכסנו המה מרוב אנשים שבאו לשאול בעצתם. הם היו מעודדים ומחזקים בדבריהם. ביחוד גדלה השמחה ביום שהיה הרבי מקרלין מתייחד עם בני הישיבה. הוא דיבר עמם, חיזקם ועודדם. כאב היה להם לדאוג ולמלא כל צרכם, ואכל עמם יחד. גם מזקני העיר השתתפו בהחזקת הישיבה, כמו ר' משה וולף ז"ל ור' אלתר לוי ז"ל, ור' אפרים איצל רובינרויט ז"ל, ובראשם הרב ר' אלתר יודל ז"ל שהיה מיוחד ומצוין במידותיו ובפשטותו ובענוותו. הוא ניהל את כל העניינים הכספיים בישיבה שלא על מנת לקבל פרס. כמה שנים הייתי עמו יחד ולא ראיתי בו שמץ של רוגז. עם כולם דיבר בסבר פנים יפות, לטוב לבו לא היה שיעור, ואין ערוך לגדולתו. כמה כואב הלב שכל אלה נלקחו מאתנו באופן אכזרי כל כך! כן כדאי לציין כאן את פעולתם הברוכה של מספר עסקנים שהקדישו זמנם מרצם וכספם להקמת הישיבה והחזקתה."

הישיבה היתה אחת הנקודות המפוארות ומגדל"אור של העיר כולה. היא נוסדה בשנת תרפ"ט ע"י האדמו"ר מקרלין זצ"ל כפי שהוזכר לעיל. ראשי הישיבה שהתמנו במשך זמן קיומה - מלבד הגאון ר' אלעזר שך - היו: ר' משה ברנשטיין זצ"ל חתנו של הגאון ר' ברוך בר לייבוויץ זצ"ל, ראש ישיבת קמיניץ; הרה"ג ר' יוסף קוסובר זצ"ל, חותנו של הרה"ג ר' חיים יעקב גולדויכט ראש ישיבת "כרם ביבנה", ומנהלה הרוחני היה הרה"ח ר' חיים מנדיל קוסטרמיצקי. פרק זמן שימש בה כמשגיח